

NORA KYRKA

Kyrkan 1, Nora bergsförsamling, Nora kommun, Örebro län

BESKRIVNING OCH HISTORIK

Kyrkomiljön

Nora är centralort i Noraskogs bergslag, där det funnits otaliga gruvor och hyttor från medeltiden fram till 1960-talet. Som en följd av bergshanteringens växte det vid Norasjön upp en handelsplats, som fick stadsprivilegier 1643.

Nora kyrka är belägen på en höjdsträckning vid norra sidan av torget och har ett dominerande läge i den välbevarade trästaden Nora med byggnader från 1700- och 1800-talet.

Kyrkotomten, den f.d. kyrkogården, har inte använts för begravingar sedan början av 1800-talet och utgörs av ett grönområde. I kvarteren öster och nordöst om kyrkan finns en samlad miljö med kyrkoadministrativ prägel med äldre prästgårdar och klockargård samt ett församlingshem från 1997. Nora stad ingår i riksintresseområde för kulturmiljövården.

Kyrkoanläggningen

Kyrkan är belägen på en *kyrkotomt* som ligger högre än omgivande marknivå och omgärdas av en stödmur. Mot torget i söder finns tre entréer, och mot gatan i väster en entré i axel med kyrkans västra port, samtliga dessa har trappor av natursten och smidesräcken. I norr där nivåskillnaden inte är så stor finns två entréer utan trappor. Kyrkotomten är bevuxen med gräs med en asfalterad gång runt kyrkan kantad av träd. Närmare kyrkobyggnaden går en gång med kalkstensplattor runt kyrkan.

Nora kyrka är troligtvis den tredje på platsen. Den uppfördes 1878-80 efter ritningar av arkitekt P. Andersson, Örebro och byggdes i nyromansk stil med tornmurarna kvar från den äldre kyrkan. Planen är treskeppig med tvärskepp, absidformat kor i öster och torn i väster. De

vitputsade fasaderna har nyromansk dekor med rundbågsfriser, lisener och kopplade rundbågiga fönster. Det treskeppiga kyrkorummet är utformat som en basilika med plana innertak, högre i mittskeppet och lägre i sidoskeppen, uppburna av gjutjärnskolonner.

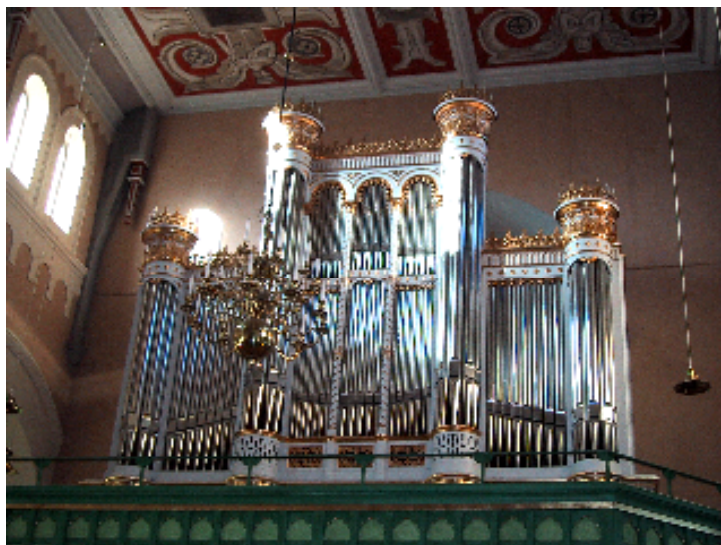

Några av den äldre kyrkans inventarier finns kvar och är nu placerade i kyrkan, såsom altaruppsatsen som i senare tid sammansatts av äldre delar. Altartavlan är daterad 1684 och signerad av Johan Hertzog, tillhörande den s. k. Läcköskolan, en grupp konstnärer som rikskansler Magnus Gabriel De la Gardie hade samlat kring sig. I kyrkorummet finns också dopfunten av kalksten från 1600-talet samt två ovanligt rikt snidade epitafier från senare delen av 1600-talet.

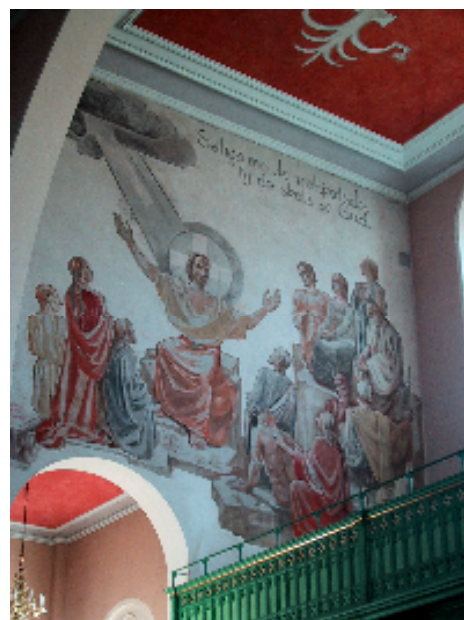

1915 försågs kyrkorummet med en ny predikstol och orgelläktaren byggdes ut.

Orgeln från 1881 av orgelbyggare E.A Setterqvist om- och tillbyggdes 1926 av A. Magnusson till 34 stämmor.

1934-35 genomfördes en invändig renovering efter ritningar av arkitekt Fredrik Wetterqvist. Kyrkorummet fick bland annat ny färgsättning, bänkinredning, läktarbarriär och altarring. Konstnären Einar Forseth utförde i det tidigare konsoluppburna taken målningar med gråbruna färger mot tegelröd botten. Korfönstren försågs med fem glasmålningar av samma konstnär. Sidoskeppen försågs med stora muralmålningar av den i socknen uppvuxna konstnärinnan Ragnhild Nordensten. Predikstolen kompletterades med skulpturer av skulptören Arvid Backlund.

1988-89 genomgick kyrkan en stor invändig renovering under ledning av arkitekt Jerk Alton, Kumla. Bland annat togs flera bänkrader bort för att ge utrymme för en större läktarunderbyggnad med bland annat sakristia, wc och väntrum. Även koret förstörades genom borttagande av bänkar. Koret utformades enligt modernt liturgiskt tänkande med framflyttat altare, ett Mariakapell bakom altaret och altaruppsatsen samt sänkning och ny placering av predikstolen. Kyrkorummet fick ny färgsättning med kraftiga inslag av grönt, rött och guld. Samtliga utrymmen kompletterades med ny armatur.

2001-02 genomfördes en utvändigt renovering då tornet erhöll ny puts och övriga fasader putsades. Torntaket och långhusets småtorn omlades med ny kopparplåt. På koret rekonstruerades målade blindfönster.

Kulturhistorisk karakterisering och bedömning

Nora kyrka har en välbevarad nyromansk exteriör med sina vitputsade fasader dekorerade med rundbågsfriser, lisener och rundbågiga kopplade fönster.

Det basilikaformade kyrkorummet präglas av 1930-talets tak- och glasmålningar av Einar Forseth samt väggmålningar av Ragnhild Nordensten. Dominerande är också den genomgripande renoveringen från 1988-89 då interiören fick en iögonfallande färgsättning, koret utformades i enlighet med moderna liturgiska krav och praktiska behov tillgodosågs med en ny läktarunderbyggnad. Ett markant inslag är den omfattande och genomgående armaturen, även den från renoveringen 1988-89.

Kvarvarande inredning från kyrkans tillkomst är främst den välbevarade orgelfasaden.

Att särskilt tänka på i förvaltning och användning av kyrkan och kyrkomiljön:

- Kyrkans välbevarade nyromanska exteriör
- Kyrkorummets vägg- och takmålningar samt glasmålningarna i korets fönster från renoveringen på 1930-talet
- Kvarvarande äldre inventarier från 1600-talet
- Den bevarade ursprungliga orgelfasaden från kyrkans uppförande

Källor, litteratur och övriga uppgifter

Källor och litteratur:

Esbjörnson, Estrid, *Kyrkor i Örebro län*, Örebro 2000

Nora kyrka, Nora XXXX

Ringström, Sven, *Nora kyrka*, Nora 1966

Arkiv, Örebro läns museum

Inventeringsdatum: 2003-10-23

Inventerare: Anneli Borg

Ansvar kulturhistorisk karaktäristik och bedömning: Anneli Borg, Västerås stift och Estrid Esbjörnson, Örebro länsmuseum

Rapportsammanställning och foto: Anneli Borg

NORA KYRKA

HISTORIK

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
1625	Specifika inventarier – dopfunt	Dopfunt av kalksten med åttkantig cuppa, smalt skaft och liten fot. Skänkt till kyrkan 1625 av lodgjutaren vid Gyttorps kronobruk, Herbult Johansson och hans hustru Wahlborg Thomasdotter.		Esbjörnson 2000 Nora kyrka XXXX
1678	Specifika inventarier - epitafier	Två ovanligt rikt snidade epitafier utförda till minne av en rådman respektive en borgmästare.		Esbjörnson 2000
1684	Fast inredning – altaruppsats	Altaruppsats med altartavla hör till en av kyrkans äldre inventarier.	Konstnär altartavla Johan Hertzog	Esbjörnson 2000
1878-80	Nyuppförd	Man rev den tidigare kyrkan som ansågs vara för trång. Endast tornmurarna uppförda 1790-91 behölls och påbyggdes. Den nya kyrka uppfördes i nyromansk stil med tvärskepp, absidformat kor i öster och torn i väster. Fasaderna är vitputsade med nyromansk dekor med rundbågfriser, lisener och kopplade fönster. Den treskeppiga interiören utformades som en basilika med plana innertak, högre i mittskeppet och lägre i sidoskeppen, uppburna av gjutjärnskolonner.	Ark. P. Andersson, Örebro	Esbjörnson 2000 Nora kyrka 1966
1881	Fast inredning – orgel	Ny orgel och orgelfasad.	Orgelbyggare E.A. Setterqvist, Örebro	Esbjörnson 2000
1883	Utvändig renoverig	Tornet (okänt om det gäller hela kyrkan) lades om med kopparplåt, tidigare svartplåt.		Örebro läns museum.
1915	Ändring interiör Fast inredning - predikstol	Utbyggnad av läktare samt tillkomst av ny predikstol.		Örebro läns museum
1926	Fast inredning - orgel	Orgeln om och tillbyggs till 34 stämmor.	Orgelbyggare A. Magnusson	Esbjörnson 2000

NORA KYRKA

HISTORIK

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	källa
1934-35	Invändig renovering	Kyrkorummet fick en rik dekorativ utsmyckning samt ny färgsättning. I de tidigare konsoluppburna taken målningar av E.F. med gråbruna färger mot tegelröd botten. Korfönstren försågs med fem glasmålningar av samma konstnär. Sidoskeppens muralmålningar av R.N. Predikstolen kompletterades med skulpturer av A.B. Ändring av kor och sidokapellen. Framflyttning av läktare samt ny läktarbarriär i väster. Förmodligen fick predikstolen nytt ljudtak. Ny altarring, ny bänkinredning.	Ark. Fredrik Wetterqvist Konstnär Einar Forseth Konstnärinna Ragnhild Nordensten, Stockholm Skulptör Arvid Backlund, Svärdsjö	Esbjörnson 2000 Nora kyrka XXXX Örebro läns museum
1976	Fats inredning – orgel	Ny korogel i sex stämmor.	Orgelbyggare Walter Thür	Nora kyrka XXXX
1982		Vet ej åtgärd, bild med byggställningar vid långhusets södra fasad.		Örebro läns museum
1984	Utvändig renovering	Omläggning av taken (utom tornet) med kopparplåt, samt omfärgning av alla fasadytor med undantag av tornet.		Örebro läns museum
1988-89	Invändig renovering	Kyrkorummet får ny färgsättning med kraftfulla inslag av grönt, rött och guld. Omdisponering av utrymmen. Borttagande av bänkar, fyra bänkar framtill och tre baktill. Ny läktarunderbyggnad med sakristia, väntrum, kapprum och wc. Ändring av inredning i korsarmar. Inbyggnader på var sida om koret görs lägre med vaktmästarutrymme samt textilförvaring. Ett Mariakapell tillskapades i koret bakom den framflyttade altaruppsatsen med nytt fristående altare. Ny delbar altarring. Ny ambo. Handikappramp mellan norra tvärskeppet och koret. Konservering av vägg och tak målningar. Ändringar på predikstolen samt ny placering av predikstol. Komplettering av armatur.	Ark. J. Alton, Kumla	Esbjörnson 2000 Nora kyrka XXXX Örebro läns museum

NORA KYRKA**HISTORIK**

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	källa
2001-02	Utvändig renovering	Torntaket täcktes med ny kopparplåt likaså långhusets småorn. Blästring och nedknackning av puts samt avfärgning i en bruten vit kulör. Rekonstruktion av målade blindfönster på koret. Tornets klot, kors och urtavla har nyförgyllts enligt befintligt utförande. Målning av fönster och dörrar, befintlig grön kulör ersattes med brunröd kulör.	AB Fjugesta fasadputs Mellansvenska plåtkonsult AB	Örebro läns museum
2001	Ändring interiör	Ny skärmvägg på hjul vid kororgel i södra korsarmen inmålad med bröstning lika vägg.		Örebro läns museum
2003		Nya högtalare.		Inventerings tillfället.